

Llyfrgell Genedlaethol Cymru = The National Library of Wales

Cymorth chwilio | Finding Aid - Llawysgrifau S.R. a J.R., (GB 0210 MSSRJR)

Cynhyrchir gan Access to Memory (AtoM) 2.3.0
Generated by Access to Memory (AtoM) 2.3.0

Argraffwyd: Mai 05, 2017
Printed: May 05, 2017

Wrth lunio'r disgrifiad hwn dilynwyd canllawiau ANW a seiliwyd ar ISAD(G) Ail Argraffiad; rheolau AACR2; ac LCSH

Wrth lunio'r disgrifiad hwn dilynwyd canllawiau LIGC a seiliwyd ar ISAD(G) Ail Argraffiad; rheolau AACR2; ac LCSH

<https://archifau.llyfrgell.cymru/index.php/llawysgrifau-s-r-j-r>
archives.library.wales/index.php/llawysgrifau-s-r-j-r

Llyfrgell Genedlaethol Cymru = The National Library of Wales
Allt Penglais
Aberystwyth
Ceredigion
United Kingdom
SY23 3BU

 01970 632 800

 01970 615 709

 gofyn@llgc.org.uk

 www.llgc.org.uk

Tabl cynnwys | Table of contents

Gwybodaeth grynodeb Summary information	3
Hanes gweinyddol / Braslun bywgraffyddol Administrative history Biographical sketch	3
Natur a chynnwys Scope and content	4
Trefniant Arrangement	5
Nodiadau Notes	5
Pwyntiau mynediad Access points	6
Disgrifiad cyfres Series descriptions	6

Gwybodaeth grynodeb | Summary information

Lleoliad Repository:	Llyfrgell Genedlaethol Cymru = The National Library of Wales
Teitl Title:	Llawysgrifau S.R. a J.R.,
ID:	GB 0210 MSSRJR
Virtua system control number [alternative]:	vtls004510471
Dyddiad Date:	1779-1885 / (dyddiad creu date of creation)
Disgrifiad ffisegol Physical description:	154 cyfrol.
Iaith Language:	Welsh
Iaith Language:	English
Dyddiadau creu, golygu a dileu Dates of creation, revision and deletion:	
Nodyn Note [generalNote]:	Teitl yn seiliedig ar y cynnwys.
Nodyn Note [generalNote]:	Catalogwyd llawysgrifau NLW MSS 3265-8, 9511-98, 11891-2 cyn i'r canllawiau cyfredol gael eu mabwysiadu ac o'r herwydd mae'r disgrifiadau ar gyfer rhain yn uniaith Saesneg.

Hanes gweinyddol / Braslun bywgraffyddol | Administrative history | Biographical sketch

Nodyn | Note

Roedd Samuel Roberts (S.R.) yn weinidog Annibynol, awdur, golygydd a diwygiwr Radicalaidd. Ganwyd ar 6 Mawrth 1800 yn Llanbrynmair, sir Drefaldwyn, yr ail blentyn a'r mab hynaf i'r Parch. John Roberts (1767-1834) a'i wraig Mary (m. 1848). Ym 1806 symudodd y teulu i fferm Y Diosg i fyw. Cafodd S.R. ei addysgu gan ei dad, ac o 1819 yn yr academi yn Llanfyllin (a symudwyd wedi hynnu i'r Drenewydd). Cafodd ei ordeinio ym 1827 fel cyd-weinidog i'w dad yn Llanbrynmair a daeth yn adnabyddus fel pregethwr. Ym 1835 roedd yn ysgrifennydd Apel y Capeli Annibynol Cymreig a geisiai ddileu dyledion y capeli yng Ngogledd Cymru. Ymgyrchodd dros ddiwygio cymdeithasol ac addysgiadol, gan fynegi ei farn yn y wasg a mewn traethodau eisteddfodol. Ceisiodd wella iechydiaeth, technegau amaethyddol, twf economaidd a trafnidiaeth yng nghefn gwlad Cymru. Yn 1843 cychwynnodd Y Cronicl, papur newydd Radicalaidd misol a ddaeth yn neillduol o boblogaidd. Roedd S.R. yn lwyrymorthodwr ac yn

heddychwr ymroddgar. Gwrthwynebai caethwasaeth a chefnogai rhoi'r bleidlais i ferched. Roedd hefyd o blaid diwygio hawliau tenantiaid, yn rhannol oherwydd yr anghytundebau parhaol rhwng ei deulu a stiward stad Wynnstay, perchennog Y Diosg. Hyn yn y pen draw barodd i S.R. ymfudo i Tennessee i sefydlu trefedigaeth Gymreig yn Scott County. Aeth ei frawd G.R. a'i deulu yno ym 1856 ac ymunodd S.R. a nhw ym 1857. Ond cafodd yno fwy o broblemau gyda goruchwylwyr tir, a rhoddwyd ei fywyd mewn perygl oherwydd ei ddaliadau heddychol yn ystod y Rhyfel Cartref, 1861-1865. Methodd yr ymgais a dychwelodd S.R. i Gymru ym 1867 i fyw gyda'i frawd J.R. yng Nghonwy. Sefydlodd papurau newydd wythnosol Y Dydd ym 1868 a'r Celt ym 1878. Ymysg ei gyhoeddiadau roedd Dau draethawd (Caernarfon, 1834), Cofiant y Parch. John Roberts, o Lanbryn-mair (Llanelli, 1837), Farmer Careful of Cilhaul Uchaf (1850), Diosg Farm: a sketch of its History (Drenewydd, 1854), Gweithiau (Dolgellau, 1856), Pregethau a darlithiau (Utica, N.Y., 1865), Funeral addresses (Conwy, 1880) a Pleadings for reforms (Conwy, 1880). Bu farw yng Nghonwy ar 24 Medi 1885. Ganwyd ei frawd, John (J.R.), gweinidog Annibynol ag awdur, yn Lanbryn-mair ar 5 Tachwedd 1804. Ym 1831 aeth yntau i'r academi yn y Drenewydd, cyn dychwelyd i Lanbryn-mair ym 1834, ar ôl marwolaeth ei dad, i rannu gwaith S.R. Cafodd gyfnodau yn weinidog yn Abergele, 1838-1839, Rhuthin, 1848-1857, ac yn eglwys Gymraeg Aldersgate Street yn Llundain, 1857-1860. Daeth yn ôl i Gymru yn 1860 ac ymsefydlu ym Mryn-mair, Conwy. Roedd J.R. yn adnabyddus fel dadleuwr dawnus a radical, ac ef oedd golygydd Y Cronicl o 1857 hyd ei farwolaeth. Roedd ei ddiddordebau yn llai eang na'i frawd, yn tueddu tuag at dadleuon eglwysig ac enwadol. Cyhoeddodd hefyd nifer o weithiau ar destunau crefyddol. Priododd Ann Jones, Llansansiôr, ym 1838, a cawsant dau blentyn, ond bu farw y tri ohonynt cyn ei farwolaeth yntau ar 6 Medi 1884. Ganwyd y brawd ieuengaf, Richard (Gruffudd Rhisiart; G.R.), yn y Diosg ar 5 Tachwedd 1810. Ymddiddorai mewn llenora, ysgrifennodd eitemau i'r Cronicl a chylchgronnau eraill, yn ogystal a nofel, Jeffrey Jarman (Machynlleth, [1855]), ond ei brif gyfrifoldeb oedd rhedeg y fferm. Priododd ag Anne Jones, Castell Bach, ym 1853 a cawsant un ferch, Margaret. Yn 1856 ymfudodd y teulu i Tennessee a sefydlu fferm o'r enw Brynyffynon. Arhosodd G.R. a'i deulu yno tan 1872 cyn dychwelyd i fyw yng Nghonwy gyda'i frodyr. Yn y cyfnod yma cychwynodd yntau bregethu. Bu farw ar 25 Gorffennaf 1883, a'i wraig ym 1886.

Hanes Gwarchodol | Custodial history

Ymddengys i'r llawysgrifau gael eu hetifeddu gan Margaret Roberts, merch Gruffudd Rhisiart, a wedyn gan ei merched hi, Anne Grace Williams a Catherine E. Williams, Gyffin. Ym 1921 priododd Anne Grace Williams a'r Parch. J. Luther Thomas.

Natur a chynnwys | Scope and content

Papurau teulu Roberts, Lanbryn-mair a Chonwy, 1779-1885, yn cynnwys dyddiaduron Samuel Roberts (S.R.), 1843-1885 gyda bylchau; gohebiaeth S.R. a'i dad, John Roberts, ymysg eraill, 1800-1884; pregethau a nodiadau pregethau S.R., [1827x1885], ei frodyr John Roberts (J.R.), [1829x1884], a Gruffydd Rhisiart (G.R.), [c. 1872]-1883, eu tad, John Roberts, [19 gan. cynnar], Jenkin Lewis, [1779x1811], Thomas Jones, 1794-1821, a John Breese, 1828-1829; traethodau, erthyglau ac anerchiadau gan S.R., J.R. ac eraill, [1820x1885], llawer ohonynt ar gyfer eu cyhoeddi yn Y Cronicl; llyfrau casglu, 1828-1881, yn bennaf ar gyfer Apel y Capeli Annibynol Cymreig, 1835; barddoniaeth ac emynau gan S.R. ac eraill, [1820x1885]; nodiadau amrywiol a phapurau eraill S.R., [c. 1807]-[1885], a J.R., 1857-1884; 'Llawlyfr y Gweithiwr' gan G.R., 1875; cyfrifon a phapurau eraill mewn perthynas a Thomas Jones ac ysgolion Dinbych a St. Sior, Sir Ddinbych, 1791-1866. = Papers of the Roberts family of

Llanbryn-mair and Conwy, 1779-1885, including diaries of Samuel Roberts (S.R.), 1843-1885 with gaps; correspondence, 1800-1884, mainly of S.R. and his father, John Roberts; sermons and sermon notes of S.R., [1827x1885], his brothers John Roberts (J.R.), junior, [1829x1884], and Gruffydd Rhisiart (G.R.), [c. 1872]-1883, John Roberts, senior, [early 19 cent.], Jenkin Lewis, [1779x1811], Thomas Jones, 1794-1821, and John Breese, 1828-1829; essays, articles and addresses by S.R., J.R. and others, [1820x1885], many intended for publication in Y Cronicle; collecting books, 1828-1881, mainly for the Welsh Congregational Churches Appeal Fund, 1835; poetry and hymns by S.R. and others, [1820x1885]; miscellaneous notes and other papers of S.R., [c. 1807]-[1885], and J.R., 1857-[1884]; G.R.'s 'Llawlyfr y Gweithiwr', 1875; accounts and other papers relating to Thomas Jones and to Denbigh and St. George schools, Denbighshire, 1791-1866.

Nodiadau | Notes

Nodiadau teitl | Title notes

Ffynhonnell | Immediate source of acquisition

NLW MSS 3265-8; Parch. J. Luther Thomas; Cwmafon; Rhodd; [1931]
NLW MSS 9511-98; Miss C. E. Williams; Gyffin; Rhodd; 1932
NLW MSS 11891-2; Parch. J. Luther Thomas; Cwmafon; Rhodd; Gorffennaf 1938
NLW MSS 14035-58, 14061-94; Parch. J. Luther Thomas; Cwmafon; Rhodd; Mai 1940
NLW MSS 14059-60; Parch. J. Luther Thomas; Cwmafon; Rhodd; Medi 1940

Trefniant | Arrangement

Trefnwyd yn ôl rhifau cyfeirnod llawysgrifau LIGC: NLW MSS 3265-8, 9511-98, 11891-2, 14035-94.
Trefnwyd yn gyfrolau yn ôl maint.

Amodau rheoli defnydd | Conditions governing use

Amodau hawlfraint arferol.

Disgrifiadau deunydd | Related material

Mae papurau eraill y teulu yn NLW, J. Luther Thomas Archive (heb ei gatalogio; adnabyddir hefyd fel 'The Tennessee Papers'); gweler hefyd NLW MSS 491E, 528-529A, 589-590C, 9454D, 12570D, 13189-13200, 16343E.

Nodiadau eraill | Other notes

- **Statws cyhoeddiad | Publication status:** Published

Pwyntiau mynediad | Access points

- Roberts, Samuel, 1800-1885 -- Archives. (pwnc) | (subject)
- Roberts, John, 1804-1884 -- Archives. (pwnc) | (subject)
- Roberts, John, 1804-1884. (pwnc) | (subject)
- Roberts, Richard, 1810-1883. (pwnc) | (subject)

Disgrifiad cyfres | Series descriptions

Cod cyfeirnod Ref code	Teitl Title	Dyddiadau Dates	Statws mynediad Access status	Cynhwysydd Container
NLW MS 3265D. vtls004333421 (WIAbNL)0000333421	File - Llythyrau,	1846-1884.		
NLW MS 3266C. vtls004333424 (WIAbNL)0000333424	File - Pregethau,	[1800x1885].		
NLW MS 3267D. vtls004333427 (WIAbNL)0000333427	File - Galwad Caleb Williams,	1873.		
NLW MS 3268B. vtls004333430 (WIAbNL)0000333430	File - Samuel Roberts (S.R.) papers, &c.,	[19 cent.].		
NLW MS 9511D. vtls004511040	File - Correspondence,	1812-1884.		
NLW MS 9512B. vtls004511103	File - Erthyglau,	[1867x1885] /		
NLW MS 9513A. vtls004511174	File - Erthyglau a thraethodau,	[1843x1885].		
NLW MS 9514B. vtls004511280	File - Erthyglau a thraethodau,	[1843x1885].		
NLW MS 9515E. vtls004511314	File - Erthyglau ac anerchiadau,	[1843x1885].		
NLW MS 9516B. vtls004511335	File - Gwaith 'J.R.',	[1860] /		
NLW MS 9517B. vtls004511351	File - An essay,	[1820x1885] /		
NLW MS 9518C. vtls004511363	File - Llawlyfr y gweithiwr,	[1875] /		
NLW MS 9519D. vtls004511370	File - Essays,	[1820x1885] /		
NLW MS 9520D. vtls004511398	File - Barddoniaeth,	[1820x1885].		
NLW MS 9521A. vtls004511412	File - America,	1851-1852 /		
NLW MS 9522B. vtls004511540	File - America,	1860-1881 /		

NLW MS 9523A. vtls004511699	File - Caethwasiaeth,	[1820x1885] /
NLW MS 9524C. vtls004511708	File - Denbigh School,	1801-1816.
NLW MS 9525C vtls004511715	File - Denbigh and St. George schools,	1817-1824, 1828-1830.
NLW MS 9526C. vtls004511719	File - St. George School,	1832-1840.
NLW MS 9527A. vtls004511726	File - Welsh Congregational churches,	[1835].
NLW MS 9528B. vtls004511733	File - Coleg Annibynnol y Bala,	1870.
NLW MS 9529B. vtls004511785	File - Letter book,	1873 /
NLW MS 9530A. vtls004511790	File - Account books,	1791-1866 /
NLW MSS 9531-9536B. vtls004511791	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MSS 9537-9541A. vtls004607270	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MSS 9542-9548B. vtls004607281	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MS 9549A. vtls004607298	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MSS 9550-9552B. vtls004607433	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MSS 9553-9555B. vtls004511796	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MSS 9556-9557A. vtls004607453	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MSS 9558-9559B. vtls004607456	File - Sermons,	[1827x1885] /
NLW MSS 9560-9562A. vtls004607460	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MSS 9563-9572B. vtls004607470	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MS 9573C. vtls004607598	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MS 9574B. vtls004607600	File - Pregethau,	[1827x1885] /
NLW MS 9575B. vtls004511828	File - Pregethau,	[1829x1884] /
NLW MS 9676A. vtls004511830	File - Pynciau ysgol,	[1827x1885] /
NLW MS 9577A. vtls004511832	File - Miscellaneous notes,	[1827x1885] /

NLW MS 9578C. vtls004511837	File - Sermons,	[1827x1885] /
NLW MS 9579A. vtls004511841	File - Pregethau, &c.,	[1827x1885] /
NLW MSS 9580-89A. vtls004511845	File - Sermons,	[1784x1811] /
NLW MS 9590A. vtls004511848	File - Sermons,	[1779x1820] /
NLW MS 9591A. vtls004511852	File - Pregethau,	1794-1809 /
NLW MS 9592B. vtls004511858	File - Pregethau,	1799-1821 /
NLW MS 9593A. vtls004511869	File - Sermon notes,	[1827x1885].
NLW MS 9594A. vtls004511929	File - Pregethau,	[1800x1825] /
NLW MSS 9595-6A. vtls004511953	File - Sermons,	[1829x1884] /
NLW MS 9597D. vtls004511965	File - Pregethau,	1828-1829 /
NLW MS 9598B. vtls004511973	File - Miscellanea,	1874-1884 /
NLW MS 11891C. vtls004921883	File - Letters to John Roberts and Samuel Roberts,	1825-1885.
NLW MS 11892D. vtls004921895	File - Conway Bridge tolls,	[1850x1885].
NLW MS 14035A. vtls004605142	File - Dyddiadur,	1843 /
NLW MS 14036A. vtls004619816	File - Dyddiadur,	1846 /
NLW MS 14037A. vtls004620013	File - Dyddiadur,	1847 /
NLW MS 14038A. vtls004620021	File - Dyddiadur,	1848 /
NLW MS 14039A. vtls004620028	File - Dyddiadur,	1849 /
NLW MS 14040A. vtls004620034	File - Dyddiadur,	1850 /
NLW MS 14041A. vtls004620043	File - Dyddiadur,	1851 /
NLW MS 14042A. vtls004620050	File - Dyddiadur,	1852 /
NLW MS 14043A. vtls004620056	File - Dyddiadur,	1853 /
NLW MS 14044A. vtls004620061	File - Dyddiadur,	1854 /
NLW MS 14045A. vtls004620065	File - Dyddiadur,	1855 /
NLW MS 14046A. vtls004620074	File - Dyddiadur,	1857 /
NLW MS 14047A. vtls004620081	File - Dyddiadur,	1858 /
NLW MS 14048A. vtls004620086	File - Dyddiadur,	1859-1860 /

NLW MS 14049A. vtls004620660	File - Dyddiadur,	1861-1863 /
NLW MS 14050A. vtls004621293	File - Dyddiadur,	1864 /
NLW MS 14051A. vtls004621666	File - Dyddiadur,	1868 /
NLW MS 14052A. vtls004623485	File - Dyddiadur,	1872 /
NLW MS 14053A. vtls004626558	File - Dyddiadur,	1873 /
NLW MS 14054A. vtls004628951	File - Dyddiadur,	1874 /
NLW MS 14055A. vtls004629123	File - Dyddiadur,	1875 /
NLW MS 14056A. vtls004630269	File - Dyddiadur,	1876 /
NLW MS 14057A. vtls004630472	File - Dyddiadur,	1878 /
NLW MS 14058A. vtls004631016	File - Dyddiadur,	1880 /
NLW MS 14059A. vtls004631394	File - Dyddiadur,	1883 /
NLW MS 14060A. vtls004631429	File - Dyddiadur,	1885 /
NLW MS 14061C. vtls004632762	File - Papurau amrywiol,	[c. 1807]-1884 /
NLW MS 14062B. vtls004633393	File - Llyfr casglu Eglwys Annibynol Carno,	1828, 1841 /
NLW MS 14063A. vtls004633509	File - Llyfr casglu,	1835-[1876] /
NLW MS 14064A. vtls004633669	File - Llyfr casglu,	1835 /
NLW MS 14065A. vtls004633780	File - Llyfr casglu,	1835 /
NLW MS 14066A. vtls004634012	File - Llyfr casglu,	1835 /
NLW MS 14067A. vtls004634659	File - Llyfr casglu,	1835, [?1864] /
NLW MS 14068A. vtls004635073	File - Llyfr casglu Llundain,	1835 /
NLW MS 14069A. vtls004635206	File - Llyfr casglu,	1835-1856 /
NLW MS 14070A. vtls004637798	File - Llyfr casglu Athrofa Aberhonddu,	1838 /
NLW MS 14071A. vtls004637974	File - Llyfr casglu capel Queen's Road,	1878-1881 /
NLW MS 14072i-iiA. vtls004638135	File - Llyfrau archebion,	[1864]-[1865] /
NLW MS 14073A. vtls004638400	File - Pregethau,	1856, [1870au] /
NLW MS 14074A. vtls004638418	File - Pregethau,	[1870au] /
NLW MS 14075A. vtls004638604	File - Pregethau,	[1870au] /

NLW MS 14076A. vtls004638627	File - Pregethau,	[1872x1883] /
NLW MS 14077A. vtls004638646	File - Pregethau,	[1870au] /
NLW MS 14078A. vtls004638704	File - Pregethau,	[1872x1880] /
NLW MS 14079A. vtls004638745	File - Pregethau,	[1870au] /
NLW MS 14080A. vtls004638809	File - Pregethau,	[1832]-[1872] /
NLW MS 14081B. vtls004638896	File - Pregethau,	[1844]-[1879] /
NLW MS 14082B. vtls004638897	File - Pregethau,	[19 gan., trydydd ¼] /
NLW MS 14083C. vtls004638898	File - Cynal Breichiau,	[1873x1874] /
NLW MS 14084A. vtls004638899	File - Pregethau,	[1870au] /
NLW MS 14085B. vtls004638900	File - Pregethau,	[1870au] /
NLW MS 14086A. vtls004639891	File - The Dorcas Society,	1857 /
NLW MS 14087B. vtls004639970	File - Yr hyn y mae J.R. yn gofio,	1867-1884 (1884 yn bennaf) /
NLW MS 14088A. vtls004640241	File - Cyflythreniad,	[c. 1824] /
NLW MS 14089B. vtls004640340	File - Funeral addresses,	1880 /
NLW MS 14090B. vtls004640579	File - Barddoniaeth ac emynau,	[19 gan., trydydd ¼] /
NLW MS 14091B. vtls004640913	File - Llythyrau,	1824-1881.
NLW MS 14092C. vtls004643822	File - Llythyrau,	1800-1876 (yn bennaf 1819-1834).
NLW MS 14093C. vtls004645398	File - Llythyrau,	1823-1860.
NLW MS 14094E. vtls004646770	File - Llythyrau,	1801-1859 (yn bennaf [1821]-1833).